

ČASOPIS ZA SOCIJALNA PITANJA I
DRUŠTVENU KRITIKU

Radnička borba

9. broj

Radnici - studenti, vrijeme je za otpor!

U OVOM BROJU:

Volontiranje na tržištu rada	3. str.
Brodosplit čemo braniti do zadnje kapi krvi!	4. str.
Adio pameti!	6. str.
Nepravilnosti u praočničkoj Plat u Dubrovniku	7. str.
Hrvatska realnost	9. str.
Priča mlade radnice	12. str.
Razgovor s predsjednikom Nezavisnog sindikata Dalmacijavina	16. str.



Ponovno pokrenuti prosvjede - jedini izlaz iz krize!

Prošlo je već više mjeseci od kada su prestali masovni prosvjedi protiv HDZ-ove vlade koji su na svome vrhuncu u prosvjednim povorkama okupljali oko deset tisuća ljudi. Prosvjedi su završili, HDZ-ova vladavina je ostala nepopoljuljana, a zajedno s njome nisu se promijenili niti glavnii uzroci koji su doveli do prosvjeda: propadanje ekonomije, rast nezaposlenosti

nezaštićenost radnika, potpuna socijalna neosjetljivost Vlade i siromaštvo. Približavaju nam se izbori za koje je očito da neće ništa promjeniti – «oporba» koju predvodi SDP toliko je jedna i bezidejna, te u tolikoj mjeri u svemu što je bitno identična HDZ-u da niti najmanje ne zaslužuje ime oporbe. U ekonomskoj politici SDP-a i HDZ-a, te ostalih parlamentarnih stranaka,

postoji konsenzus: propadanje gospodarstva povremeno pokušavati «zakrpati» zaduživanjima, omogućiti povećano izrabljivanje radnika kako bi se povećali profiti, u svakoj prilici podilaziti krupnom hrvatskom i europskom kapitalu, koristiti položaj Hrvatske kao ekonomske kolonije kako bi se pogodovanjem stranim korporacijama ostvarili osobni interesi, pod svaku cijenu

vesti Hrvatsku u EU i još nemilosrdnije izložiti radnike diktaturi kapitala (obećavajući spas od institucije koja se već u ovome trenutku ekonomski i financijski raspada), rasprodati sve što se može, posebno strateške resurse i bez ikakve strategije pokušavati «od danas do sutra» odgoditi neminovni konačni slom ekonomije...

Radnička borba

9. broj
www.radnickaborba.org

Niti SDP, niti HDZ, već RADNIČKA VLAST

Stoga su novi prosvjedi u budućnosti neminovni. Kako postojeće stranke i institucije rade u cilju očuvanja postojećeg stanja izlaz iz trenutne situacije predstavlja samo novi pokret naroda – radnika, studenata, nezaposlenih i umirovljenika, pobuna na ulicama i radnim mjestima, te stvaranje novih političkih snaga i oblika. Kako bi naša borba bila uspješna moramo iskoristiti trenutni period pasivnosti kako bi se što bolje pripremili, povezali, te učili na ranijim pogreškama i propustima.

Prosvjedi nisu prestali zato što su ljudi počeli misliti kako je borba protiv Vlade besmislena, već zato što su se prosvjedi iscrpili i što se činilo da ne daju nikakve rezultate. Jedan je od glavnih propusta bio taj što su predstavljali prije svega simbolični, a ne i ozbiljni, pritisak na vladajuće institucije. Dok se masa prosvjednika, u prosjeku svaka dva dana, u večernjim satima iscrpljivala u dugotrajnim povorkama po Zagrebu, vladajući su se bez problema mogli baviti svojim uobičajenim aktivnostima, mudro čekajući da se prosvjedi iscrpe. Ovakvu pogrešku više ne smijemo ponavljati. Potrebno je, prije svega, u budućnosti prestati s inzistiranjem na povorkama. Prosvjedne aktivnosti moramo usmjeriti prvenstveno prema cilju onemogućivanja rada institucija i Vlade – dugotrajnim napadima i blokiranjem Sabora, Vlade, HDZ-ovih prostorija itd. To je ono što će vladajući osjetiti kao direktnu prijetnju. Radnička borba je tijekom prosvjeda svojim primjerom napada na HDZ-ove prostorije ukazala na jednu od takvih mogućnosti, no nažalost naš primjer nije poprimio masovniji karakter. Još je veću, te daleko težu, poteškoću predstavljalo izostajanje uključivanja organiziranog radničkog pokreta u pokret protiv Vlade. Niti jedan oblik iskazivanja nezadovoljstva u konačnici ne može nadomjestiti sindikalne



aktivnosti – prosvjede kojima se organizirano pridružuju masovni sindikati, te konačno niz štrajkova, kao i generalnih štrajkova – koji imaju snagu paralizirati čitavu zemlju sve do ispunjavanja zahtjeva. Birokratski sindikalni rukovodioци su učinili sve što je u njihovo moći da veliki sindikati – upravo kao i sada – ne naprave ništa od onoga što bi po svojoj dužnosti morali. Težeći postizanju sumnjivih kompromisa i čuvanju svojih pozicija, kao i veza s vladajućim garniturama, sindikalna rukovodstva su već mnogo puta izdala radnike, te isto svojom pasivnošću čine neprestano. Iako su masovni sindikati trenutno uglavnom pod kontrolom onih koji nisu zainteresirani za nužnu društvenu promjenu, sindikati zbog svoje snage, brojnosti i infrastrukture predstavljaju neizostavan alat u borbi za interes socijalno potlačenih. Stoga je od prvorazredne važnosti da, posebno sada, svi koji na to možemo utjecati izvršimo pritisak kako bi se smijenila kompromitirana i birokratska sindikalna rukovodstva, kako bi u novim događajima i borbama koje slijede sindikati mogli,

dosljedno i borbeno, biti na prvoj liniji stvarne borbe za radnička prava i promjenu stanja u kojem se nalazimo.

Trenuci koji dolaze od nas će zahtijevati snažan angažman i mnogo požrtvovnosti u nastojanjima za promjenom društva u interesu radnika, studenata, nezaposlenih i umirovljenika. Naš je cilj ovim časopisom, kao i ukupnim organizacijskim radom, u tome pomoći koliko je u našoj moći. Želimo stvoriti organizaciju potlačenih koja će počivati na radničkom i socijalnom programu, koja će se beskompromisno boriti samo za njihova prava i zaštitu, te stvaranje novoga društva koje će, za razliku od kapitalizma u kojem živimo, omogućiti svakome dostojan posao i plaću, zajamčeno obrazovanje i zdravstvenu zaštitu, sudjelovanje u odlučivanju o društvenim pitanjima, te proširiti i dalje razviti već stečena demokratska prava, a ne ih na bilo koji način ograničiti. Pozivamo vas da nam u tome pomognete – uključivanjem u naš rad, slanjem razmišljanja kritika i primjedbi, ali i tekstova i vijesti iz studentskog i radničkog života.

RADNIČKA BORBA

Volontiranje ljudi čini sretnima

Kako do još većih profita?
Iskoristiti volontiranje



Jedan od novijih trendova na tržištu rada vezan uz određena zanimanja jest potražnja za osobama koje su spremne raditi i puno radno vrijeme bez ikakve naknade od strane poslodavca, uz eventualne simbolične naknade od strane burze. Radi se o krajnje beskrupuloznom i ekstremnom vidu iskorištavanja radnika omogućenom pritiscima i zahtjevima koje pred njih postavlja tržište. Ovdje nije riječ o, svakako ozbiljnom, problemu neplaćene prakse u strukovnim školama putem čega se uz suradnju škola i kapitalista otvoreno izrabljaju maloljetne osobe koje svojim gazdama bez ikakvog troška donose zaradu. Ovdje poslodavci koristeći veliku nezaposlenost i teškoće pri zapošljavanju, kao i potrebu ostvarivanja radnog iskustva i davanja preporuka, rabe tzv. „volontiranje“. Radi se o za kapital veoma idiličnom odnosu: radnik tokom punog radnog vremena donosi profit bez ikakvih troškova radne snage, a zauzvrat mu se daju stvari koje uopće nisu materijalne i ne predstavljaju stvarne ekonomski kate-

gorije – „iskustvo i preporuke“. Osim privatnika ovakve mjere koriste i državne institucije kako bi i na ovaj način pokušale „uštedjeti“, naravno na štetu radnika.

Eksplotacija radnika je tu dovedena do svoga vrhunca – za sudjelovanje u izrabljivanju se, umjesto nadnica u konvencionalnom obliku izrabljivanja, sada daje čista magla. Naravno, nimalo ne iznenaduje što se, kao i uvijek, najotvoreniji oblici izrabljivanja uljepšavaju praznim frazama o volontiranju kao „prilici“ i „ulaznicu u svijet rada“. Jedna od njih je i korištenje ovakvih mjer za „borbu protiv krize“. Ne radi li se ipak o korištenju krize (veća nezaposlenost, teži uvjeti koje kapitalisti postavljaju za zaposlenje) za povećanje profita? Ili, u slučaju državnih službi, pokušajima uštede na štetu radnika. Uzrok krize nisu neke slučajnosti i nesretni slučajevi, već priroda postojecog ekonomskog sustava – kapitalizma. Točnije, temeljna proturječnost sustava: proizvodnja se odvija na razini čitavoga društva, ima društveni karakter, a

njezin cilj je stvaranje profita i privatno stjecanje – interesi pojedinaca koji teže zgrtanju profita i interesi razvoja ekonomije se ne poklapaju. Za razliku od onoga što misli politička elita, kapitalisti i neki sindikalni birokrati izlaz iz krize ne predstavljaju olakšice kapitalu, poticanje kapitalista da više zapošljavaju, smanjivanje poreza za kapital, veće izrabljivanje radnika pod parolom kako „svi moramo snositi teret krize“, već kao prvi koraci zaštita radnika, stvaranje ekonomije usmjerene na zadovoljavanje društvenih potreba – nacionalizacija temeljnih grana i banaka, te formiranje organa radničke kontrole.

U nekim izjavama, koje predstavljaju ili otvoreni izraz maloumnosti onih koji su ih izrekli ili nevjerojatno oholi cinizam, za mjeru korištenja volontera se konstatira kako su usmjerene prema smanjivanju nezaposlenosti! Radi se, baš nasuprot, o poticanju nezaposlenosti budući da se na takav način smanjuje interes poduzetnika za zapošljavanjem onih koje bi bili dužni is-

Radnička borba

9. broj
www.radnickaborba.org

platiti. U svjetlu navedenog razmišljanja jedna od najefikasnijih mjera smanjivanja nezaposlenosti bila bi nesumnjivo legaliziranje ropstva i masovno korištenje robova kao radne snage. Na tragu ove strategije ovo ekstremno izrabljivanje usmjereni je prvenstveno prema skupinama koje su najugroženije i koje su uslijed pritisaka kojima su izložene spremne prihvatići bilo kakvu mogućnost „ulaznice u svijet rada“: mladi kojima je „iskustvo“ uvjet polaganja stručnog ispita, oni koji su tek završili školovanje i nemaju radnog iskustva, dugo vremena nezaposleni, starije osobe i invalidi ...

Već su na općoj razini priče ovakva „volontiranja“ po svojoj logici i stupnju izrabljivanja koja podrazumijevaju nedopustiva. Stvari naravno postaju još gore kada dodemo do razine pojedinačnih slučajeva u kojima radnici nerijetko ne samo da ne dobivaju nikakvu niti simboličnu naknadu, već sami moraju plaćati staž, zdravstveno i mirovinsko, bez mogućnosti za ostvarivanjem makar povlastice za jeftiniji prijevoz.

Eksploracija radnika je tu dovedena do svoga vrhunca – za sudjelovanje u izrabljivanju se, umjesto nadnica u konvencionalnom obliku izrabljivanja, sada daje čista magla. Naravno, nimalo ne iznenaduje što se, kao i uvek, najotvoreniji oblici izrabljivanja uljepšavaju praznim frazama o volontiranju kao „prilici“ i „ulaznici u svijet rada“.

U zagovaranje i provedbu ovakvih praksi volontiranja uključeni su kako država tako i Hrvatski zavod za zapošljavanje, čime pokazuju duboko pristrani i proturadnički karakter, još jednom potvrđujući činjenicu kako su oboje samo servisi kapitala koji pomažu u tome da se radnike iskorištava preko svake mjere.

Za nas bilo kakvi oblici „volontiranja“ koji ostvaruju profite za vlasnike kapitala i omogućavaju uštedu na plaćama radnika ne dola-

ze u obzir. U svim slučajevima radna snaga mora biti propisno plaćena. Radno iskustvo, kao i povećavanje zaposlenosti i zapošljavanje najugroženijih socijalnih skupina, mora biti ostvareno uz puno i adekvatno isplaćivanje rada, te ostvarivanje svih radničkih prava. Sve ostalo predstavlja najodvratniji i najotvoreniji oblik izrabljivanja, ma kako da se predstavljaljalo.

Razgovor s predsjednikom Nezavisnog sindikata Brodosplit Zvonkom Šegvićem:

Brodosplit čemo braniti do zadnje kapi krvi!



O BRODOGRADNJI:
Oko 2100 tvrtki je poslovima vezano uz brodogradnju.

"Mi smo danas sa 27 000 radnika u brodogradilištu spali na 10000 ..." (Zvonko Šegvić)

Mi smo zadnjih 40-tak godina napravili 25 najboljih brodova na svijetu; oni su dobili međunarodnu nagradu za brod godine.

Radnička borba

9. broj
www.radnickaborba.org

Radnička borba: Što biste rekli, kako se razvijala situacija u Brodospitu u posljednje dvije godine, od donošenja Vladinog prijedloga privatizacije brodogradilišta?

Zvonko Šegvić: Odluka o privatizaciji brodogradilišta nije bila odluka Europe, nego Vladina odluka. Od 1991. imamo demagogiju kako je državno vlasništvo nevaljalo. Tu se ne radi o problemu vlasništva nego o problemu načina upravljanja. Onome tko bi došao na čelo firme ta opasna floskula o tome kako je država loš vlasnik послala bi poruku – radi šta hoćeš. Mi smo zadnjih 40-tak godina napravili 25 najboljih brodova na svijetu; oni su dobili međunarodnu nagradu za brod godine. Brodogradnja nije visoko profitabilna i to nije njezina zadaća; ona mora oko sebe vezati poduzeća i druge stvari koje imaju interes u nju ulagati i zato je brodogradnja upala u probleme. Nikad velika brodogradilišta nisu u privatnom vlasništvu; to je miješano vlasništvo. Najbliža nama, Italija ima brodogradilišta 99 % u državnom vlasništvu. Dakle nije Europa tu puno pritiskala, ali i da jest zašto bi nam ona sve određivala kad nismo u EU.

Radnička borba: Jednom dijelu ljudi iz Europe bi odgovaralo da se ugasi brodogradnja?

Zvonko Šegvić: Sve je jasno. Konkurenčija su Francuska, Njemačka, Italija, Španjolska, no Nijemci i Španjolci nisu ikada napravili brod godine. Trenutno se izgrađuje najskuplji brod do sada, a raspravlja se ima li smisla zadržati brodogradnju ili ne. Dok se nama zabranjuju poticaji, u tom istom trenutku Njemačka je poticala svoju auto industriju, a Francuska brodogradnju. Europa je zajednica



ravnopravnih naroda; malo sutra!

Radnička borba: Kako je čitava stvar oko privatizacije izgledala iz Vaše perspektive? Imali smo prvi, pa drugi krug neuspješne privatizacije...

Meni se stalno spominjava da sam protiv DIV-a. To je veliko ime malih mogućnosti. Sa ovima koji su ponudili kupnju brodogradilišta nikada se ona neće realizirati ako se ne desi politička odluka. A znate zašto? Zapravo, oni koji ih žele kupiti, nemaju novaca.

Bez obzira koliko je Brodospit dužan ili nije dužan, ja bih Vam sad mogao 15 minuta nabrajati koliko je toga 1991. oduzeto vlasništvu Brodospita; evo samo nekoliko njih: prostor gdje je bila Jugoplastika, ovo parkiralište, ove zgrade (*razgovor se odvija ispred Brodospita - nap*), rukometni klub, 2600 stanova...I to je sve uzeto, a sada netko nešto daje Brodospitu! Ja ne znam ima li obitelji u Splitu koja nije radila u Brodospitu...

Radnička borba: Što u ovoj situaciji realno mogu učiniti sindikat i radnici?

Zvonko Šegvić: Ja sam na čelu najvećeg sindikata u Brodospitu. Razgovarao sam s radnicima što se može napraviti. Vrlo malo; ljudi više ne vjeruju ni sindikatima ni političkim strankama.

Ja ću napraviti apsolutno sve, a znam da će me jedan dio ljudi sigurno podržati, da Brodospit ne ode u onu povijest koju mu je Europa i politička vlast namijenila. Već se 10 godina priča da Splitu ne treba Brodospit; da je to gutač novca. Do zadnje ćemo kapi krvi braniti Brodospit šta bilo da bilo...

Radnička borba: Kakvo je raspoloženje među radnicima?

Zvonko Šegvić: Radnici su uplašeni. Sve što misle, ako ih pozoveš, reći će – otkaz. Onaj dio škvera koji ima posla i koji radi se još nekako drži, a oni koji su na čekanju su u panici. Opterećeni kreditima i brigom za budućnost... Na kraju krajeva, kako se osjeća čovjek koji ne zna kada se sutra probudi hoće li imati posao?!?

O NOVINARIMA:

Radnička borba: Često se žalite na novinare...

Zvonko Šegvić: Poseban je odnos novinara sa HRT-a i Nove TV prema brodogradnji. To je takva količina neznačajke koja ne zna o čemu govori, ali apsolutno uzimaju sebi za pravo da rade na nepošten i nekorektn način, a mi plaćamo pretplatu da ih gledamo. Na primjer, nedavno je jedan novinar, koji je prešao sa HRT-a na Novu TV, govoreći o državnoj potpori zbrajao umjesto da oduzima i prikazivao dug brodogradilišta kao dvostruko veći nego što jest. Tu je u posljednje vrijeme i Slobodna Dalmacija koja piše protiv opstanka brodogradnje, očito se želi dokazati da za brodogradnjom nema potrebe. Ovo je sukob radnika i kapitala; oni koji su u brodogradilištima gradili afere umjesto brodova imaju podršku države. Nije se sasjekla i sankcionirala prva afera koja se dogodila (a ja sam ju prijavio i bio sam svjedok na sudu), a onda se vidjelo da ovo dobro prolazi, pa onda idemo dalje...

Kada je bio velik prosvjed ovdje u Splitu niste ga mogli vidjeti nigdje u novinama. Ja sam bio prisutan kada su se novinari svađali sa policijom koliko je bilo prisutno ljudi. Policija je govorila istinu, a novinari su pod svaku cijenu željeli smanjiti količinu ljudi. Kada je prošle godine nagrada za najbolji brod na svijetu otišla Brodosplitu, novinari su veću pozornost posvetili pitanju je li i kakve je Jelena Rozga imala gaće. To im je važnije od činjenice da je 4000 radnika napravilo jedan takav brod; toliko o medijskom pristupu.

Radnik Brodosplita o brodogradilištima o Hrvatskoj:***ADIO PAMETI!***

Od kad je ustanovljena svjetska nagrada za najbolji brod u ovih 50 godina Hrvati su čak 27 puta dobili nagradu za najbolji svjetski brod godine! A samo totalne neznačajke i potpuno nerazumni ljudi mogu ugroziti jedinu proizvodnju, jedini proizvod, jedini brend koji imamo za izlaz na svjetsko tržište, a koji je ujedno temelj industrije svake zemlje koja ima brodogradnju (Kina, Koreja, Japan)...

Po tiskovinama o problemima brodogradnje sve češće pišu oni koji zastupaju interes onih dijelova vlasti i kapitala koji pokušavaju umanjiti i sakriti svoj udio u pljački Hrvatske i njenih brodogradilišta. Glupost tih plaćenika nadmašuje jedino njihova neinformiranost i zla namjera iskrivljavanja istine.

Tako na stranicama tiskovina analiziraju koliko se Peljeških mostova moglo izgraditi novcem potrošenim u sanacije škverova. Koliko se željezničkih pruga Zagreb – Rijeka moglo povući. Ili kilometara autoceste asfaltirati. Tekstove prate slike poput one gdje radnik leži i puši, a prešućuju da je taj radnik legao nakon što je dvanaest sati bez prekida vario po najvećoj žezi na

užarenom limu ili po kiši šiban kliškom burom. Štoviše, da je za to dobio mizernu nadnicu jer su mu najveći dio novca oteli oni iz struktura vlasti koji su istražnim državnim tijelima priznali da su svaki mjesec iznosili po dva milijuna eura iz Brodogradilišta Split reketareći radnike brodogradilišta skupa sa svim ostalim "suradnicima", puneći stranačke crne fondove i džepove pojedinaca. Uz takvu pljačku ni "Microsoft" ne bi bio profitabilan!

E sad razni mračnjaci žele uvjeriti javnost da su radnici brodogradilišta sami sebe opljačkali! I to oni isti radnici koji su zbog svoje marljivosti, uspješnosti i stručnosti proglašeni za najbolje brodograditelje na svijetu. Od kad je ustanovljena svjetska na-

Radnička borba

9. broj
www.radnickaborba.org

grada za najbolji brod u ovih 50 godina Hrvati su čak 27 puta dobili nagradu za najbolji svjetski brod godine! A samo totalne neznanice i potpuno nerazumni ljudi mogu ugroziti jedinu proizvodnju, jedini proizvod, jedini brend koji imamo za izlaz na svjetsko tržište, a koji je ujedno temelj industrije svake zemlje koja ima brodogradnju (Kina, Koreja, Japan). Pritom je brodogradnja od ogromnog nacionalnog interesa za pro-

izvodnju države i samim time što multiplikativnim faktorom, koji je u Hrvatskoj 2,9 omogućuje trostruku zaradu sve prateće industrije koja onda porezima u državnom budžetu stvoriti prihod. A on opet pokrije sve gubitke škverova i još je država nakon što sanira škverove na dobitku. Prema tome škverovi nisu gubitaši. Međutim mračnjacima i njihovim plaćenicima koji pokušavaju sakriti tragove

pljačke, istina, logika i perspektiva brodogradnje i kompletne hrvatske industrije ništa ne znači. Adio pameti!

radnik Brodosplita



Nepravilnosti u praonici Plat u Dubrovniku

Praonica *Plat* je osnovana 1987. godine u Dubrovniku pri hotelu *Plat*, a radila je sve do 1991. Nakon završetka rata biva privatizirana i predana većinskim dijelom donedavnim vlasnicima među kojima se ističu Ivo Zec i Pero Srijemski. U sezoni je praonica *Plat*, prema riječima radnika, uvijek odlično poslovala i radila punom parom, ali radnicima se ipak prijetilo otkazima, te

su morali raditi u neljudskim uvjetima. Da stvar bude zanimljivija, jedan od većinskih vlasnika je osnovao svoj vlastiti obrt, naravno u toj branši, a radnici smatraju kako postoji velika mogućnost da je upravo praonici *Plat* vlasnik oduzimao velik dio posla kako bi svojoj vlastitoj praonici priskrbio što više klijenata. Prije 2 godine ovaj pogon kupuje poduzeće *Labud d.o.o.* i

ostavlja istu upravu kao onu koja je preuzela praonicu u vrijeme privatizacije. Nakon samoubojstva Ive Zeca iz neutvrđenih razloga prije 8-9 mjeseci praonicu *Plat* je preuzeo slovenski biznismen Igor Tomazin. Trenutno je u praonici *Plat* 15-tak stalno zaposlenih radnika, a u jeku turističke sezone primaju još 15 sezonskih radnika. Praonica *Plat* obavlja poslove kao što su pranje i

Radnička borba

9. broj
www.radnickaborba.org

glačanje rublja, posteljine i ostalih stvari velikom broju hotela i restorana na dubrovačkom području (*Plat, Astarea, Cavtat, Albatros, Epidaurus, Croatia, Argentina, Osmine, Mline...*). Postoje brojni primjeri nepravilnosti i kršenja radničkih prava u praonici *Plat*.

U ugovoru sklopljenom između radnika i praonice *Plat*, u članku 9. stoji iznos bruto plaće od 3.515,50 kn, a na isplatnim listama plaća radnika stajale su osnovice bruto 2.154,60 kn. To je samo jedan od mnogobrojnih primjera kršenja zakona. Dakako, platne liste znaju biti uskraćene radnicima i po 8 mjeseci. U člancima 6. i 7. istog ugovora stoji da je radni fond 40 sati tjedno i da radnici imaju pravo na jedan dan odmora, ali tadašnji poslodavci uspjeli su samo ucjenama ishoditi potpisne radnika za dobrovoljan prekovremeni rad.

Na potpis su ih tjerali prijeteći otakzima i nenormalnim uvjetima rada iako su i sadašnji uvjeti izuzetno teški za one zaposlene u njoj. Prije nekoliko godina jedna osoba zaposlena sezonski bila je ponukana viđenim uvjetima rada i robovlasičkim odnosima prijaviti sve inspekciji rada, ali kod odgovornih osoba nije naišla na ikakav odaziv. Teško je i povjerovati na što su sve ove radnice bile spremne zatvoriti oči i šutjeti zbog straha da će sutra biti otpuštene, te ostati i bez onih slabih primanja koje imaju. Što se tiče konkretnih uvjeta rada za ove slabo plaćene radnike, oni nisu ni najmanje onakvi kakvi su zakonom propisani za obavljanje ovakve vrste djelatnosti. Sredinom ljeta kada temperature i u hladu dosežu 35-38 stupnjeva, u pogonu praonice gdje se nalaze glavni strojevi za pranje i glaćanje rublja temperature se penju na 45 stupnjeva bez

odgovarajuće klimatizacije za radnike koji obavljaju sav taj posao. Godine prolaze, a sva nadležna tijela ostaju gluha i nijema na sve nedostatke u kojima se praonica *Plat* našla, a sve iz kristalno jasnog razloga – korupcije. Sve zbog korumpirane inspekcije rada, korumpiranog sindikata koji bi te radnike trebao predstavljati, korumpiranih direktora, tajnika i svih ostalih odgovornih za poslovanje praonice.

Praonicu *Plat* je prije par mjeseci kupio slovenski biznismen koji u Kopru posjeduje vrlo modernu i profitabilnu praonicu rublja, te svoj posao želi proširiti i na susjednu mu Hrvatsku. Slovenac je odlučio renovirati i modernizirati praonicu *Plat*, a sve to su dakako popratili naši lokalni i državni mediji. HRT-ov prilog o praonici bavi se Slovencem koji se odvažio investirati, a nema ni riječi o samim radnicima, o onima koju tu praonicu već godinama održavaju na životu usprkos svim nedaćama, nesposobnim direktorima i voditeljima, nestručnosti kadra koji ih je godinama vodio. Upravo o onim radnicima čija se zakonska prava ne poštuju već godinama, o onim radnicima kojima su uskraćena sva njihova prava, koji ne dobiju ni ono što im je ugovorom zagarantirano, o radnicima kojima je toga svega dosta i koji žele promjene. Dotični Slovenac radnicima nije ponudio nove ugovore niti im plaća ugovorenou plaću. Možda se vlasnik sa pogonom u Sloveniji ne ponaša kao robovlasnik, ali je našao mjesto gdje to svakako može... Zar uistinu nemaju ikoga tko bi brinuo o njima u cijelini?

...sredinom ljeta kada temperature i u hladu dosežu 35-38 stupnjeva, u pogonu praonice gdje se nalaze glavni strojevi za pranje i glaćanje rublja temperature se penju na 45 stupnjeva bez odgovarajuće klimatizacije za radnike koji obavljaju sav taj posao...

...dotični Slovenac radnicima nije ponudio nove ugovore niti im plaća ugovorenou plaću. Možda se vlasnik sa pogonom u Sloveniji ne ponaša kao robovlasnik, ali je našao mjesto gdje to svakako može...

Hrvatska realnost



Prošli mjesec Hrvatska je proslavila svoj 20. rođendan. Prije dvadeset godina postala je samostalna država, a ta se samostalnost očituje u tome da Hrvatska ima službenu himnu, valutu, svoje gospodarstvo, službeni jezik i konačno pravo da joj nitko više ne daje naredbe koje su protiv hrvatskih interesa. Hrvatska pod palicom HDZ-a, polako, ali uporno, ostvaruje dva vanjskopolitička cilja, ulazak u NATO i EU. Time će životni standard hrvatskih građana neviđeno porasti...

Međutim, realnost je drugačija... Naime, Hrvatska je prije dvadeset godina restaurirala kapitalizam kao jedna od mnogih država istočne i jugoistočne Europe. Kako je pri svakoj uspostavi (bilo ona ponovna primarna ili sekundarna) kapitalizma nužna akumulacija kapitala, tako ni Hrvatska nije bila iznimka. Procesom pretvorbe i privatizacije svu društvenu imovinu radnicima je oduzela skupina političara sa svojim suradnicima i to raznim zakonima legalizirala, a lažima da će biti bolje u budućnosti legitimirala, te ju potom u najvećem broju slučajeva prodala ispod cijene budućim kapitalistima. Za to vrijeme radnici su se našli na cesti, dok je jedan dio prisilno umirovljen, kako bi se popravila

slika nezaposlenosti i kako bi se kupili jeftini politički bodovi, te pridobila naklonost određenih interesnih skupina. Kako je internacionalnom krupnom kapitalu nužno što veće slobodno tržište radi što bolje oplodnje kapitala, tako je i Zapad radio na rušenju granica istočne i jugoistočne Europe. Nakon pada Berlinskog zida 'javili su se' razni političari koji su zagovarali ulazak u NATO i EU, te su postavili taj ulazak u obliku dva glavna, strateška i prijeko potrebna cilja. Hrvatska bi trebala sljedeće godine ući u tu uniju, čime bi se proces uključivanja balkanske regije u zonu slobodnog tržišta približio svome kraju. Kakva je situacija na unutarnjem planu? Hrvatska je jedan od živih dokaza da se može proturječiti

ekonomskom razvitu. Naime, ako se pogleda struktura hrvatskog gospodarstva može se vidjeti da je udio uslužnih djelatnosti preko 60%. Logika ekonomskog razvoja ide nekako ovako: država se u počecima razvijatka najviše oslanja na primarni sektor koji se sastoji od poljoprivrede, rудarstva, ribolova, kojim se trebaju osigurati temelji za prehranu i energiju stanovništva. Kako se zemlja razvija sve veći udio zauzima sekundarni sektor u kojem je industrija (a u njoj najvažnija prerađivačka industrija) i koji treba osigurati mehanizaciju poljoprivrede, masovnu proizvodnju roba (kako za potrošnju tako i za proizvodnju). Tek kada je zemlja osigurala prehranu stanovništva, u smislu da nitko ne umire od gladi

Radnička borba

9. broj
www.radnickaborba.org

(u kapitalistički najrazvijenijim zemljama postoji velik broj gladnih ljudi, ali za razliku od afričkih zemalja ne umiru masovno od gladi), ostvarila masovnu proizvodnju, ostvarila pretpostavke za izvoz, itd. može se u kapitalističkom pogledu reći da je zemlja gotovo pa razvijena. Tu sada dolazi do dominacije uslužnog sektora u kojem su usluge najbitnije - finansijske, turističke, obrazovne, zdravstvene, itd. Međutim, to što se smanjuje udio sekundarnog sektora ne znači i da se smanjuje veličina istog. On apsolutno raste, dok se relativno smanjuje. E, sada tu nastupa Hrvatska. Ona ima daleko najrazvijeniji uslužni sektor, mali udio primarnog i sekundarnog. Ali ovaj rasplet se dogodio tako što je industrija uništena, a ne relativno smanjena (apsolutno povećana), te što se svim silama i prešutnim dogоворима kao i ekonomskim politikama išlo u tom smjeru. Kako ne postoji čvrsta industrijska proizvodnja, koja nije dostignula onu iz 1989.g., već raste po mizernim stopama, ako i ne pada, te koja je izgubila oko 40 000 radnika zadnjih godina - tako ne postoji neka baza koja bi stvarala nove vrijednosti, razvijala izvoz i tako povoljno utjecala na javne financije zemlje. Ovako je Hrvatska toliko zadužena da će ove godine naplata duga dostići trećinu BDP-a, međutim ministrica financija će to riješiti novim zaduživanjima...

Kako ne postoji čvrsta industrijska proizvodnja, koja nije dostignula onu iz 1989.g., već raste raste po mizernim stopama, ako i ne pada, te koja je izgubila oko 40 000 radnika zadnjih godina, tako ne postoji neka baza koja bi stvarala nove vrijednosti, razvijala izvoz i tako povoljno utjecala na javne financije zemlje. Ovako je Hrvatska toliko zadužena da će ove godine naplata duga dostići trećinu BDP-a, međutim ministrica financija će to riješiti novim zaduživanjima...

ovdje(ogromna potražnja za nekretninama od istih). Da bi se taj plan ostvario treba i razvijati trgovinu, ali koja će biti u rukama странog kapitala (u većini), a njoj već dvadeset godina ide na ruku i devizni tečaj kojim je kuna duboko precijenjena (neki smatraju da bi devizni tečaj trebao biti i do deset kuna za jedan euro). Pritom se išlo žurno i u gradnju autocesta kojima će se 'povezati' cijela zemlja. Ali, pošto su cestarine visoke, preko 80% prometa teglačima vrši se na starim cestama gdje su ne samo opasnost za promet, već i ne opravdavaju silnu gradnju autocesta. S druge strane prometni stručnjaci tvrde da je promet pravcem koji prolazi od Rijeke kroz Karlovac, manji nego pred raspad Jugoslavije.

Dakle niti je promet premašio one bitne brojke (jer lako je reći da je promet povećan u odnosu na ljetu 95' kad znamo da je rat trajao), niti je silne kamione 'prebacio' sa starih cesta. No, tim cestama se svake godine slijevaju turisti u potragu za užitkom. Međutim sve manje je radničkih porodica koje si mogu priuštiti tjedan dana na moru, jer kako raste potražnja tako rastu i cijene usluga na moru koje nisu skupe za Nijemca, Norvežanina, Austrijanca ali za hrvatskog radnika jesu. Neki cinik bi rekao da radnici u Dalmaciji koji su dobili otkaze ili će ih dobiti, mogu bar besplatno na more. Ovi kontinentalni ne mogu ni to. Ne samo to, već su tu i mladi (18-25), a oko 53 000 ih ne radi i to iznosi na razini države 41.4% što je,



Radnička borba

9. broj
www.radnickaborba.org

ako izuzmem Španjolsku, najviša stopa od svih zemalja EU. Grčka ima nižu stopu, ali tamo se mladi bune. Sljedeći porazni pokazatelj je stopa rizika od siromaštva koja iznosi 41.4% stanovništva ukoliko se isključe mirovine i socijalni transferi. To govori da je skoro polovica stanovništva u opasnosti da upadne u siromaštvo kad ne bi primali transfere (uz koje velika većina njih i dalje živi na rubu siromaštva—to je i svjetska banka potvrdila). Sve su to rezultati dugogodišnje politike HDZ-a i pasivnosti SDP-a. Stoga nije ni čudno da je u prvih pet mjeseci na plaće, mirovine, zdravstvo, socijalu otišlo oko 85% proračuna, a u tih pet mjeseci je država prikupila oko 7 milijardi manje. Pritom prosječna hrvatska obitelj troši približno pola plaće na hranu (32%), stan i prijevoz. S druge strane turisti koji dolaze troše manje od 15 % dohotka na hranu. S takvom strukturom dohotka, domaći ljudi mogu sanjati da će ikada ići putovati po zapadnoj Europi. Uz ove činjenice, zadnjih godina su mediji prihvatali veliku ulogu u propagiranju turizma. Pa tako u svim dnevnim novinama vidimo barem svaki drugi dan članak o turizmu, pa bili to neki ekonomski pokazatelji ili pohvale stranih časopisa ili savjeti za poboljšanje postojeće turističke sezone...Recentni slučaj je slučaj radnica Kamenskog, tvornice koja je unatoč uspješnim vremenima prije dvadeset godina, od ove godine u stečaju. Radnice koje su ostale bez posla otišle su na prekvalifikaciju koju im je osigurala Wellness udružica Hrvatske! Trajalo je četiri mjeseca i nedavno su stekle diplomu. Sada bi 'samo' trebale pronaći novi posao u nekom od wellness centara diljem Hrvatske. Novine su to pozdravile kao 'završetak jedne dobre priče'. Između ostalog, u članku stoji, kako su radnice dale sve od



**VLADA NESMIJE
DIGNUTI RUKE
OD NAS**

...tu su i mladi (18-25) kojih oko 53 000 ne radi i to iznosi na razini države 41.4% što je, ako izuzmem Španjolsku, najviša stopa od svih zemalja EU. Grčka ima nižu stopu, ali tamo se mladi bune. Sljedeći porazni pokazatelj je stopa rizika od siromaštva koja iznosi 41.4% stanovništva ukoliko se isključe mirovine i socijalni transferi. To govori da je skoro polovica stanovništva u opasnosti da upadne u siromaštvo kad ne bi primali transfere (uz koje velika većina njih i dalje živi na rubu siromaštva—to je i svjetska banka potvrdila)...

sebe da budu konkurentne na tržištu i kako su stekle nova znanja, te će im biti lakše pronaći posao. Ovaj primjer jezgrovito prikazuje kapitalizam kao i turizam u njegovoj režiji. Radnici se moraju natjecati jedni s drugima kako bi naposljetku snizili cijenu sebi samima i tako omogućili kapitalu da ih zaposli, te tako ostvari profit. Oni sve moraju podrediti potrebama tržišta (čitaj kapitala), bez obzira obavljaljali oni taj budući posao s mukom i odvratnošću ili nekako drugačije. Nakon što ih kapital opet ispljune, onda će biti prisiljeni prekvalificirati se za neki drugi posao i tako do kraja svog jadnog života. S druge strane njihove gazde i njima slični svoje živote završavaju i na jadranskoj obali, sretni barem u tom trenutku. Radnice Kamenskog će, ako

budu imale sreće, raditi u tim centrima za wellness i umjesto da stvaraju novu vrijednost, što su cijeli život radile i tako doprinosile društvu, sada će biti djelići stroja koji ne stvara nikavu novu vrijednost. Sve u svemu zemlje periferije u koje spada i Hrvatska ne mogu ići logikom razvitka u kapitalističkom sustavu; ova je logika bila rezervirana za zemlje koje su danas najrazvijenije kapitalističke zemlje i svojim imperijalističkim težnjama dodatno onemogućuju nerazvijenim zemljama da nešto promijene. Međutim jedino svjesnom akcijom radnika, rame uz rame sa ostalim radnicima Europe, te pomnim planiranjem gospodarstva, stvari se mogu promijeniti barem za radnike i njihove obitelji, a to znači i za većinu građana ove zemlje.

Radnička borba

DUGIH OSAM GODINA zaposlenja, a preostalo ih je još trideset i sedam...

PRIČA MLADE RADNICE:
U ovome društvu kakvog danas imamo, radnik nikad neće prestati biti rob i žrtva, iskorištena roba!

Moj zaključak nakon 8 godina radnog iskustva je da ne postoji poslodavac koji će svoje radnike staviti na prvo mjesto ili barem na mjesto koje im pripada zajedno sa svim pravima koje imaju kao ljudi i kao radnici, a koje im država ujedno zakonom garantira, ali ne provodi i ne osigurava provođenje. Razlog je velikim dijelom što se država i poslodavci okreću jedino profitu, što je imperativ današnjeg kapitalističkog uređenja i sustava u kojem živimo. I to treba mijenjati. Treba mijenjati sustav i društvo. U ovome društvu kakvog danas imamo, radnik nikad neće prestati biti rob i žrtva, iskorištena roba. Sve više postajem toga svjesna i kada pomislim da će to morati biti još 37 godina, te da će na kraju svog životnog vijeka možda morati kopati po kontejnerima i/ili lječiti dijelove tijela čije sam zdravlje darovala poslodavcu svojim iscrpljujućim radom, a čijim rezultatom (novcem) on sada vozi novi Audi, ide na krstarenje svijetom...Želim čvrsto i odlučno reći: E, NEĆEŠ!

Diplomu SSS frizer stekla sam u lipnju 2003., u svojoj 19. godini.

Osim diplome, u ruke sam ujedno dobila i odgovornost za svoj život i egzistenciju, iako sam se već velikim dijelom sama uzdržavala tijekom srednje škole, radeći na praksi u frizerskim salonima i skupljajući kunu po kunu „tringelta“. Na taj način, štedjelo se za nove hlače, bon za mobitel i osiguravao gablec za svaki dan. Voljela bih napomenuti da su ti dani prakse u frizer-

rskim salonima bili uvod u radnički svijet i suočavanje sa zbiljom; obespravljanjem, zlorabljenjem i kršenjem, ne samo radničkih prava, već i dostojanstva čovjeka i nepoštivanja njegovog integriteta. Napominjem da je ovdje riječ o školarcima, dakle maloljetnicima, koje ne štiti niti škola, niti država, pa je i roditelj sam prilično nemoćan u pokušaju zaštite svog još uvijek maloljetnog djeteta, pred šefovima – mentorima spomenutih salona! Ugovor o obavljanju prakse potpisuju 4 strane: škola, poslodavac/mentor, obrtnička komora i učenik. Istog trena kada učenik kroči kroz vrata salona, njegove odredbe postanu mrtvo slovo na papiru. Učenik postaje jedina strana koja je primorana poštivati obaveze i pravila, inače postane dodatno maltretiran, neocijenjen i/ili izbačen iz škole. Učenik ima pravo 3 puta promijeniti mjesto obavljanja prakse, no time se često ništa ne rješava jer u globalu; svugdje je isto sa razlikama u nijansi, što u potpunosti odgovara stanju i položaju radnika danas u hrvatskim poduzećima, obrtimi, tvornicama... Profesori u školama slijedu ramenima, objašnjavajući da to nije do njih, i da oni ne mogu prisiliti mentore na poštivanje učenika i njihovih prava. A tko onda može?! Država koja ih je propisala bez mehanizma kontroliranja i sankcioniranja za šefove/mentore i pritom ostavila maloljetnu djecu učenike na milost i nemilost mentorima da ih koriste za potrebe svog poslovanja kako im odgovara. Tako se redovno dešava da učenik odraduje daleko

veću satnicu na praksi, vikendima, blagdanima, u danima koji su predodređeni isključivo za nastavu u školi, pa tako pojedini učenici u jednom danu rade po 7 sati u školi i onda još 6-7 sati u salonu. Mnogi su žrtve mobbinga, a da to sami niti ne znaju, rade pod prijetnjama, vrijedanjem, omalovažavanjem. Mentoriih koriste za obavljanje svojih privatnih poslova poput odlaska u banku, ljekarnu, na tržnicu... Vrlo često tijekom cijelog školovanja učenik ne primi niti jednu novčanu naknadu za svoj rad koja mu pripada Ugovorom o naukovanim i Pravilnikom o minimalnim uvjetima za ugovore o naukovanim. Istovremeno, često im uskraćuju potpunu edukaciju u obavljanju stručne djelatnosti od straha od buduće konkurenčije koja učenici postanu po završetku svog školovanja. To su alarmantne činjenice koje treba pod hitno mijenjati! Svoje prvo službeno, dakle legalno zaposlenje dobila sam tek godinu dana poslije završene škole, iako sam dobar dio te protekli godine radila razne „posliće“ s nemogućnošću ikakve prijave i sklapanja ugovora o radu. Naravno, ne svojom voljom.

Započela sam s radom u jednom caffe baru u ožujku 2004. Iako sam prvog dana svog dolaska na posao predala radnu knjižicu i sve potrebne dokumente, poslodavac me prijavio tek 2 mjeseca kasnije, u lipnju, a da to nisam ni znala, iskoristivši moju naivnost i neznanje. Tri mjeseca radila sam bez ijednog slobodnog dana, vikendom i po 9 do 10 sati. Ne mogavši više izdržati taj



Radnička borba

tempo, nezadovoljna uvjetima rada, navjila sam otkaz. Onaj dio plaće koji se dobiva „na ruke“ nakon otkaza, naravno, nikad nisam dobila. Ustrajna u borbi za ono što sam krvnički zaradila, zaprijetila sam prijavom državnom inspektoratu, na što sam dobila direktnu prijetnju; „Mala, ti nemaš pojma s kim posla imaš. Pazi se, jer znam gdje živiš.“

Sljedeće službeno zaposlenje bilo je u jednom zagrebačkom kasinu u sklopu hotela. Rad u noćnim smjenama dovoljno je naporan i stresan sam po sebi, no ovde je još dodatno bio otežan svakodnevnim vrijedanjima od strane gostiju, sve redom iz kriminalnog miljea, koje je bilo dopušteno zbog velikih novčanih uloga u igru.

Odlučivši se kloniti nadalje rada u ugostiteljstvu gdje je bilo najlakše moguće doći do zaposlenja s obzirom na radno neiskustvo netom nakon završenog školovanja kada vas većina poslodavaca u struci ne želi ni vidjeti, okrenula sam se zanimanju srodnom vlastitom, educirala i naredne 3 godine radila u estetsko-medicinskom centru. Tamo je bilo osjetno ugodnije za rad i do dana današnjeg ono je bilo jedino moje zaposlenje na neodređeno. No to me nije osiguralo od otkaza nakon porodiljnog dopusta. Tek sam mnogo kasnije saznala da sam oštećena, te da nikad nisam primila otpremninu na koju sam imala pravo.

U sljedećim potragama za poslom, neizbjegna su bila pitanja o bračnom stanju, broju djece, planovima za budućnost u privatnom obiteljskom životu, te naravno opće pitanje; „A tko čuva dijete?“ Naravno, na takvim mjestima, gdje su se pitala takva pitanja, nikad nisam dobila posao. To je užasno ponizavajuće, uvredljivo i bezobrazno; trebalo bi biti kažnjivo, naročito u državi koja se stalno razmeće time kako zagovara pronatalitetnu politiku.

U jednom wellness centru, unatoč predivnom ambijentu, cijeli odjel je svakodnevno bio predmet šikaniranja voditelja. Kolegica i ja, kao novije zaposlenice, posebno smo bile na tapeti. Obraćanje sa omalovažavajućom notom, neravnomjerno rasporeden

posao i slobodni dani u mjesecu, prijetnje otkazom, bile su svakodnevica do dana kada sam se obratila direktoru sa konkretnim primjerima mobbinga. U strahu od tužbi, neke stvari su se promijenile, no na tom mjestu nikad nije bilo ugodno raditi. Nakon pola godine torture, promijenila sam radno mjesto.

Obećavali su med i mlijeko u tom novootvorenom antistresnom centru; rad u 2 smjene, 6 sati dnevno, nedjelja slobodna, svaki dan osigurano pola sata antistresnog tretmana za sve zaposlenike i redovite antistresne masaže.

Nakon nekog vremena, postalo je pravilo da do 21h navečer zaposlenik nije znao kada sutra mora doći na posao; hoće li to biti ujutro, popodne, dvokratno ili čak cijeli dan. O željama klijenata i potpunoj bezobraznosti poslodavaca koji su razmišljali jedino o profitu, ovisio je naš sutrašnji raspored.

Od nas se počela očekivati „fleksibilnost“. Za nekog tko ima dvogodišnje dijete, to je bilo nemoguće i prestresno. Bilo je za svakoga u tom centru, no nitko to nije htio reći naglas. Osim mene. Nakon nekog vremena, izborila sam se za fiksne vrijeme rada, i time navukla bijes poslodavaca i zaposlenika, koji se iz meni neshvatljivih razloga, nisu htjeli izboriti zajedno sa mnom. Strah, nesigurnost, kivnost, ljubomora, neiskustvo, neznanje, navika na obepravljenost i nemoćnost? Kombinacija navedenog? Vjerojatno. Centar se zatvorio nakon 2 godine rada, pogoden krizom i nesposobnošću, a prevelikom gramzivošću i pokvarenosću svojih vlasnika.

Protiv idejne začetnice i osnivačice tih centara, diljem Hrvatske i svijeta, a i nekih njezinih sljedbenika, podignute su kaznene prijave, u Sloveniji čak za nesavjesno liječenje i smrtni ishod klijenata, te je ishodena zabrana rada. U Hrvatskoj, franžizni centri, pod drugim imenom koje se svako malo mijenja, normalno rade, iako je podnesena kaznena prijava DORH-a protiv jednog djelatnika koji je izuzeo praksu svoje učiteljice i počeo prakticirati na svoju ruku.

Spomenimo da privatni tretman sa učiteljicom stoji 1000 eura, i da je novac i profit jedino o čemu brinu učiteljica i njezini centri. Niti o klijentima, niti o zaposlenicima. Te nadalje, vrlo vješto izbjegavaju ruku zakona koji im ogroman profit, zarađen na leđima zaposlenika i klijenata, omogućava.

Jedna od posljednjih stanica u ovoj priči jedne radnice smještena je ponovno u kafić. Ovaj put na preporuku zajedničkog prijatelja koji je, kao i ja na kraju, ostao opečen neisplatom plaće. Sada već 8 mjeseci neuspješno utjerujem dug u iznosu od 800 kn jer se samo zamolbom i razgovorom ne može riješiti. Iskreno, ne znam kako bih ikome dokazala preko-vremeni rad, rad nedjeljom i plaćanje djela plaće „na ruke“. Zbog toga je dug znatno veći, a kada je ostao neisplaćen, bacio je mene i moju obitelj zajedno sa 3-godišnjem djetetom na rub egzistencije. Tu je i problem pravne države i državnog inspektora. Da slučaj i završi na sudu, država će ih kazniti zbog prekršaja zakona, ali neće ih obvezati na isplatu dugovanja osim ako ne podnesem privatnu tužbu, za koju naravno nemam novaca. Dakle, kod nas i pravda košta. I za pravdu treba imati novaca. Besplatna pravna pomoć je kozmetički instrument. Zahtjeva toliko papirologije, potvrda, prikupljanja dokumenata, da je mnogima veća muka prolaziti kroz taj mukotrpni i dugotrajan proces nego zaboraviti na dug svog poslodavca. Naravno, tako je i osmisljeno; da postoji, a ne da služi onima kojima je potrebno. Toliko o našoj državi, sustavu, ZOR-u i zaštiti radnika.

Tada sam prvi puta bila prisiljena žicati oko kako mi dijete ne bi krenulo boso u vrtić na jesen, budući da je svoju ljetnu obuću prerasla i valjalo je obnoviti cijelu garderobu, a ja sam bila prisiljena 2000 kn rastegnuti na 2 mjeseca pokrivanja svih obaveza i troškova za život. Poslodavac je ostao gluhi na molbe čak i nakon smrti moje majke, kada sam očekivala konačno ispunjenje obećanja o isplati „uskoro“, te sam primala sms obavijesti svaki put kad bi ga podsjetila na dugovanje. No dobila sam samo izraženu sućut i prazan bankovni

Radnička borba

9. broj
www.radnickaborba.org



račun. Da napomenem, kafić je zatvoren, a u pogon je pušten novi luksuzni restoran u samom centru grada.

Braća vlasnici i dalje uživaju situiranim i lagodnim lifestylovim, ne odgovarajući ikome za oštećenu gladnu radnicu i njeno boso dijete.

Posljednja priča smještena je u fitness centar. Vlasnik, inače profesor na Kineziološkom fakultetu i instruktor skijanja, posjeduje fitness centre na 4 lokacije u Zagrebu. Njegova poslovna filozofija je imati po jednog zakonski zaposlenog djelatnika u svakom centru, a svi ostali zaposlenici rade na crno ili preko SC-a za najnižu moguću dnevnicu u gradu. Tako je u centru gdje sam ja radila, bila zaposlena samo voditeljica centra, koja je ujedno i štitila interes svog poslodavca, a moja malenkost zajedno sa 4 instruktora, domarom i čistačicom se odrekla gotovo svih svojih radničkih prava, Ugovora o radu, prijave, plaćanje doprinosa, godišnjeg, bolovanja, jer eto tako „mi ne prijavljujemo“, kaže šef, a ti uzmi ili ostavi. „Možda, vidjet ćemo“, zaključuje proročanski on, zajedno sa poslovcicom : „Probleme treba rješavati, a ne stvarati.“

Moj zaključak nakon 8 godina radnog iskustva je da ne postoji poslodavac koji će svoje radnike staviti na prvo mjesto ili barem na mjesto koje im pripada zajedno sa svim pravima koje imaju kao ljudi i kao radnici, a koje im država ujedno zakonom garantira, ali ne provodi i ne osigurava provođenje. Razlog je velikim dijelom što se država i poslodavci okreću jedino profitu, što je imperativ današnjeg kapitalističkog uređenja i sustava u kojem živimo. I to treba mijenjati. Treba mijenjati sustav i društvo. U ovome društvu kakvog danas

imamo, radnik nikad neće prestati biti rob i žrtva, iskorištena roba. Sve više postajem toga svjesna i kada pomislim da će to morati biti još 37 godina, te da će na kraju svog životnog vijeka možda morati kopati po kontejnerima i/ili liječiti dijelove tijela čije sam zdravlje darovala poslodavcu svojim iscrpljujućim radom, a čijim rezultatom (novcem) on sada vozi novi Audi, ide na krstarenje svijetom... Želim čvrsto i odlučno reći; E, NEĆEŠ!

Onaj tko misli da kapitalizam i parlamentarna „demokracija“ danas idu ruku pod ruku zajedno sa moralnim načelima, ljudskim i radničkim pravima, ili pripada kapitalistima – gamadi koja od ovog društva jako lijepo i sigurno živi ili vrlo uspješno izbjegava suočavanje sa istinom i zbiljom. I jedno i drugo treba mijenjati. Zato ja sudjelujem u RADNIČKOJ BORBI.

Radnica



Radnička borba

9. broj
www.radnickaborba.org

Radnici Dalmacijavina u štrajku:

Razgovor s predsjednikom Nezavisnog sindikata Dalmacijavina

Radnička borba: Dakle, radnici Dalmacijavina su ponovno početkom tjedna ušli u štrajk...

Lukica Bucat: Da, to nam je trinaesti štrajk u zadnje dvije godine. Razlog je naravno vezan uz Zakon o radu. Po Zakonu o radu može se štrajkati iz dva razloga: neisplata plaće i nepotpisivanje kolektivnog ugovora. Mi smo prvenstveno pokrenuli štrajk iz prvog razloga, a usto smo tražili i sve ono drugo – smjenu uprave, privatizaciju Dalmacijavina, ulaganje u Dalmacijavino... Samo, naravno u tome nismo uspjeli. Očito je da sindikat u Hrvatskoj nije toliko snažan da može barem preko središnjica nešto značajnije promijeniti. Vidjeli ste i kako je išlo sa prikupljanjem glasova za referendum, pa kako je to, je li, završilo. Završilo je trgovinom i to je ono što je najžalosnije. I ovdje se radi o trgovini. Pokrenuli smo štrajk, štrajkamo zbog tri neisplaćene plaće i jučer u Zagrebu dogovorimo okvirno dvije plaće. Za jednu sam siguran, a za ovu drugu još nisam siguran, a mi, eto moramo prekinuti štrajk...

Radnička borba: Kakvo je trenutno stanje u poduzeću i čega se najviše bojite?

Lukica Bucat: Poduzeće je pred stečajem koji znači sigurnu likvidaciju Dalmacijavina, a to znači gubitak svih radnih mesta. Radi se o čistoj trgovini u pregovorima – država kao država ima u njoj jače argumente, pa i silu (ne mislim na silu kao fizičku silu, jasno), a sindikat mogućnost štrajka i izlaženja u medije.

Radnička borba: Kada su započeli problemi sa Dalmacijavinom?

Lukica Bucat: U prošlom sustavu, u Jugoslaviji, bili smo jedna od jačih firmi u ovoj regiji. Mi smo onda i posudivali ugroženima novac, znate kako je onda išlo – komitet naredi, pa se dio sredstava prelje



na drugu stranu... Mi smo onda proizvodili 40 milijuna litara pića godišnje, nismo nikada imali neke velike plaće, ali su uvek bile redovite. Neki puta smo dobivali i one trinaeste plaće u godini. U biti je sve krenulo naopako od 1995. Nakon što je društvena imovina prešla u državno vlasništvo mi smo kao i svi dobili mogućnost pretvorbe. Prvu pretvorbu smo predložili krajem 1992. ili početkom 1993. Međutim, ta prva pretvorba nije prihvaćena, pa smo išli u neku drugu, pa onda ni ona nije prihvaćena. Pretvorba je završena tek početkom 2002. godine. Nakon toga se krenulo sa privatizacijom Dalmacijavina: 2004. prvi natječaj, tada se dug popeo toliko visoko da se nitko nije javio... Nakon toga je išao drugi krug u kojemu su se pojavile samo dvije firme kao kupci – Kerum iz Splita i jedna firma iz Lovrana koja se zove Luje. Oni su dali ponudu fondu, međutim fond nije prihvatio ni jednu ni drugu. Nakon drugog kruga, koji nije prošao baš slavno, nastala je ona

afera – Mali maestro, pa onda Veliki maestro. Dalmacijavino je bila osnova za pokretanje tog postupka pri čemu je Gotovac, tadašnji predsjednik fonda za privatizaciju, završio u zatvoru, a naš predsjednik nadzornog odbora, Matanović, je trenutno u zatvoru. Tada se privatizacija vratila na početak... No, još smo mogli koliko – toliko poslovati do jedanaestog mjeseca 2008. – tada smo prestali primati redovite plaće. Kasnije su najprije mjesec, pa dva mjeseca, pa tri mjeseca... i tako su počele naše borbe za plaće i štrajkovi. Bilo je jasno kao dan da takav način ponašanja i rukovođenja Dalmacijavinom, tj. odnosa vlasnika, a vlasnik je država, ne može dugo trajati i da ne vodi nigdje. Sada smo, nakon dvije i pol godine, došli pred kraj te hitne privatizacije...

Radnička borba: Kolika je bila odgovornost uprave, posebno u smislu nezakonitih radnji?

Lukica Bucat: Ovdje su svi opljačkani.

Radnička borba

9. broj

www.radnickaborba.org

Opljačkano je Dalmacijavino, opljačkani su radnici. Tko ih je opljačkao. Opljačkao ih je *de facto* vlasnik, odnosno država – na način da je stvarao svoje uprave i svoje nadzorne odbore koji su opet stvarali svoje direktore, koji su svi po malo...ovaj 100 kn, ovaj 100 000 kuna. Ja ne mogu nikoga optužiti jer to je sve pokriveno papirima, to jedino može USKOK ako dobije politički nalog, a bez njega neće ni oni. Nitko to ne radi na način da uzme iz blagajne 100 000 kuna i onda ode kući. To se pokrije... Vidite, alkohol koji se može kupiti po 4.80 kn mi smo plaćali 6.30 kn. No kada bi to došlo na sud odgovor bi bio: „Mi ne možemo to uzeti za 4.80 jer smo se zadužili i trebalo je platiti avans.“ No,

može to biti i sasvim druga priča. To je teško dokazati.

Radnička borba: *Kako to da postoji toliko povjerenje u privatizaciju kao rješenje problema i osiguravanje budućnosti Dalmacijavina? Nije li nam iskustvo pokazalo suprotno? Posebno: u pravilu se događalo da su pravi problemi sa privatizacijom tek započinjali, novi vlasnici najčešće nisu zainteresirani za ulaganja i nastavak proizvodnje, nego za prodaju atraktivnog zemljišta...*

Lukica Bucat: Ja sam razgovarao s kup-

cem koji planira kupiti Dalmacijavino, on ne misli gasiti proizvodnju. Misli je cijelu zadržati, uz dislociranje dijela proizvodnje na neke njemu jeftine terene; također misli i zbrinuti ljude po kolektivnom ugovoru, dakle dati otpremnine uvećane za 50%. Zašto smo mi kao radnici za to rješenje? Kao predstavnik radnika bio sam prije nekih dva i pol mjeseca na sastanku s ministrima – tamo su bili Čobanković, Kalmeta, Popijač, Galić, Ozren Matijašević, te predsjednik uprave Dalmacijavina. Pitao sam što će se dogoditi ako ne bude kvalitetnog kupca za Dalmacijavino. S obzirom na dug koji sada iznosi 950 milijuna kuna i s obzirom na potpuno devastiranu proizvodnju – sve naše proizvodne linije su stare 30



Ovdje su svi opljačkani. Opljačkano je Dalmacijavino, opljačkani su radnici. Tko ih je opljačkao. Opljačkao ih je *de facto* vlasnik, odnosno država – na način da je stvarao svoje uprave i svoje nadzorne odbore koji su opet stvarali svoje direktore, koji su svi po malo...ovaj 100 kn, ovaj 100 000 kuna. Ja ne mogu nikoga optužiti jer to je sve pokriveno papirima, to jedino može USKOK ako dobije politički nalog, a bez njega neće ni oni. Nitko to ne radi na način da uzme iz blagajne 100 000 kuna i onda ode kući. To se pokrije... Vidite, alkohol koji se može kupiti po 4.80 kn mi smo plaćali 6.30 kn...

godina - dobili smo odgovor da čemo tada sigurno morati u stečaj. To, s obzirom da stečajne mase više nemamo, budući da je sve pod hipotekom države, a dug je četverostruko premašio temeljni kapital, znači sudbinu sličnu onoj radnica Kamen-skog. Tada smo mi kao radnici predložili da se ne ide u stečaj nego da pokušamo naći mogućnost privatizacije Dalmacijavina u okviru organiziranog radničkog di-ioničarstva uz strateškog partnera. Mi smo krenuli u tom pravcu i u razgovoru je

ponuditelj rekao da će se jedan dio dionica prepustiti radnicima.

Radnička borba: *Što je sa mogućnošću preuzimanja od strane radnika?*

Lukica Bucat: Mi bi kao radnici, s obzirom da se radi o firmi koja ima i brendove i kvalitetne ljude za proizvodnju, mogli možda i sami preuzeti Dalmacijavino, odnosno kupiti firmu. No, ostali bi dugovi koji se moraju podmiriti, a teško da bi nam

HZZO oprostio toliko visoki dug. To bi morali nekako pokriti. Jednako tako bi morali i uložiti u proizvodnju. U redu, linije nisu toliko skupe – kvalitetna se može naći i za dva milijuna kuna, no ovdje je devastirana i tehnologija tipa podruma, cjevovoda, pumpi, filteri... Sve bi to trebalo kupiti, a po procjeni sindikata za to bi trebalo barem 20 – 30 milijuna kuna. Morali bismo i podmiriti dugove prema zaposlenima, kao i zbrinuti stare ljude koji već jedva rade, za što bi nam opet trebalo barem 20 milijuna kuna. Kada bi radnici

Radnička borba

9. broj
www.radnickaborba.org

preuzeli Dalmacijavino trebali bi osigurati otprilike 150 milijuna kuna. Bili smo u banci za obnovu i razvoj, mogli bi dobiti kredit, no njega bi trebalo i vratiti... Naravno, veliko je pitanje da li bi to država dozvolila. No, nakon svega dolazimo do pitanja kako proizvod plasirati na tržiste. Da bi ga uspjeli plasirati, osigurati dosadašnju cijenu svojstvenu našim proizvodima, kao i uložiti potreban iznos za marketing, platiti za dolaženje na policu, a treba uzeti u obzir i veliki uvoz vina – posebno iz Makedonije koja su jeftinija, toliko bi se morali zadužiti da bi za godinu dana najvjerojatnije propali.

Sada dolazimo do druge stvari. Ovdje, makar zadnjih petnaest godina, ljudi žive u totalnom rasulu. Ovdje niti tko tkome vjeruje, niti postoji solidarnost, niti postoji zajedništvo, svako gleda kako bi uspio doći do 100 kuna. Ljudi su puni nepovjerenja već i prema svojim kolegama. Kada bi mišli u kupnju firme i kada bi mi dobili odobrenje postavlja se pitanje tko će biti direktor i tu nastaje totalni nered, imali smo sas-

tanke u vezi toga. Svi bi htjeli biti direktor, a opet nitko ne bi htio biti direktor. Kada bi netko postao direktor odmah bi se postavilo pitanje nije li on možda postao direktor na temelju dogovora, prema kojemu za određeni iznos u nekome roku treba otpuštati radnike ili pogodovati konkurenциji itd.

Radnička borba : *Ne bi li bilo moguće da direktor kao osoba ima samo formalno-tehnički značaj, a da se odluke o poduzeću, koje bi onda on slijedio, donose na skupu svih zaposlenih radnika koji bi se sastajao periodički, evo recimo ovdje ispod na dvorištu koje je dosta prostранo?*

Lukica Bucat: Jasna mi je ta ideja, ali ovdje stvari stoje malo drugačije...U Dalmacijavinu su takve ideje prije dvadeset godina, kada se nešto u tom obliku možda i moglo izvesti, bile bogohuljenje, reakcije bi bile „ti si iz Beograda“, nitko o tome nije ni pomiclao. Danas radnici koji su tada imali 30 – 35 godina već imaju preko 50 i stalo im je samo do toga da im netko da otpremnine i da odu u mirovinu, a onda ih baš briga tko će biti direktor. Nemaju niti volje niti želje da upravljaju i time se bave. Nije im

do toga da se na takav način bore jer znaju da će ovdje biti još dvije ili tri godine i onda idu u mirovinu.

Radnička borba: *Želite reći da kada bi ovdje dolje sazvali skup nitko ne bi došao?*

Lukica Bucat: Pa, ja sam sazvao sastanak o radničkom dioničarstvu, zapravo dva sastanka. Upravo radi toga da vidim zainteresiranost radnika za sve to – jedan u srijedu, a drugi u četvrtak – oba u 14h. Nama je radno vrijeme do 15 i namjerno sam sazvao toliko rano, znajući koliko to dugo mora trajati – praksa je inače ovdje da ljudi idu kući već oko 14 i 15. Nas je oko 300 u Splitu, a na prvi sastanak je došlo 47 ljudi, dok je na drugi došlo osmero...

Radnička borba: *...a radilo se o osnovnom pitanju vezanom uz budućnost poduzeća...*

Lukica Bucat: No, ljudi ne zanima ta budućnost, njih zanima osobna budućnost, a ona se vidi u dobivanju otpremnine i odlasku u mirovinu...



Radnička borba

9. broj
www.radnickaborba.org

Radnička borba: Dakle nedostatak solidarnosti kao osnovni problem?

Lukica Bucat: Upravo o tome govorim. Nije to samo problem Dalmacijavina, to je problem u masi firmi. Ti radnici se na stotinu načina osjećaju prevareni i izigrani, iako su i oni sami krivi zato jer se nikada nisu bunili. Evo recimo, radim anketu u vezi organiziranog radničkog dioničarstva i nitko neće ispuniti anketni listić dok se ne vidi kako je rukovoditelj ispunio. Nade se tu neka iznimka koja misli glavom, no u principu svi ovako razmišljaju.

Radnička borba: Kako sada stoje stvari sa proizvodnjom?

Lukica Bucat: Zaustavili smo se na proizvodnji od otprilike 6 milijuna litara godišnje. No, od desetog mjeseca ne proizvodimo jer nam je vlasnik, država, zabranio proizvoditi. Već sam od trećeg mjeseca prošle godine bio upozoravan na sastancima s ministrima da će se Dalmacijavino naći u situaciji kada više neće moći proizvoditi jer više neće moći dobiti trošarski broj.

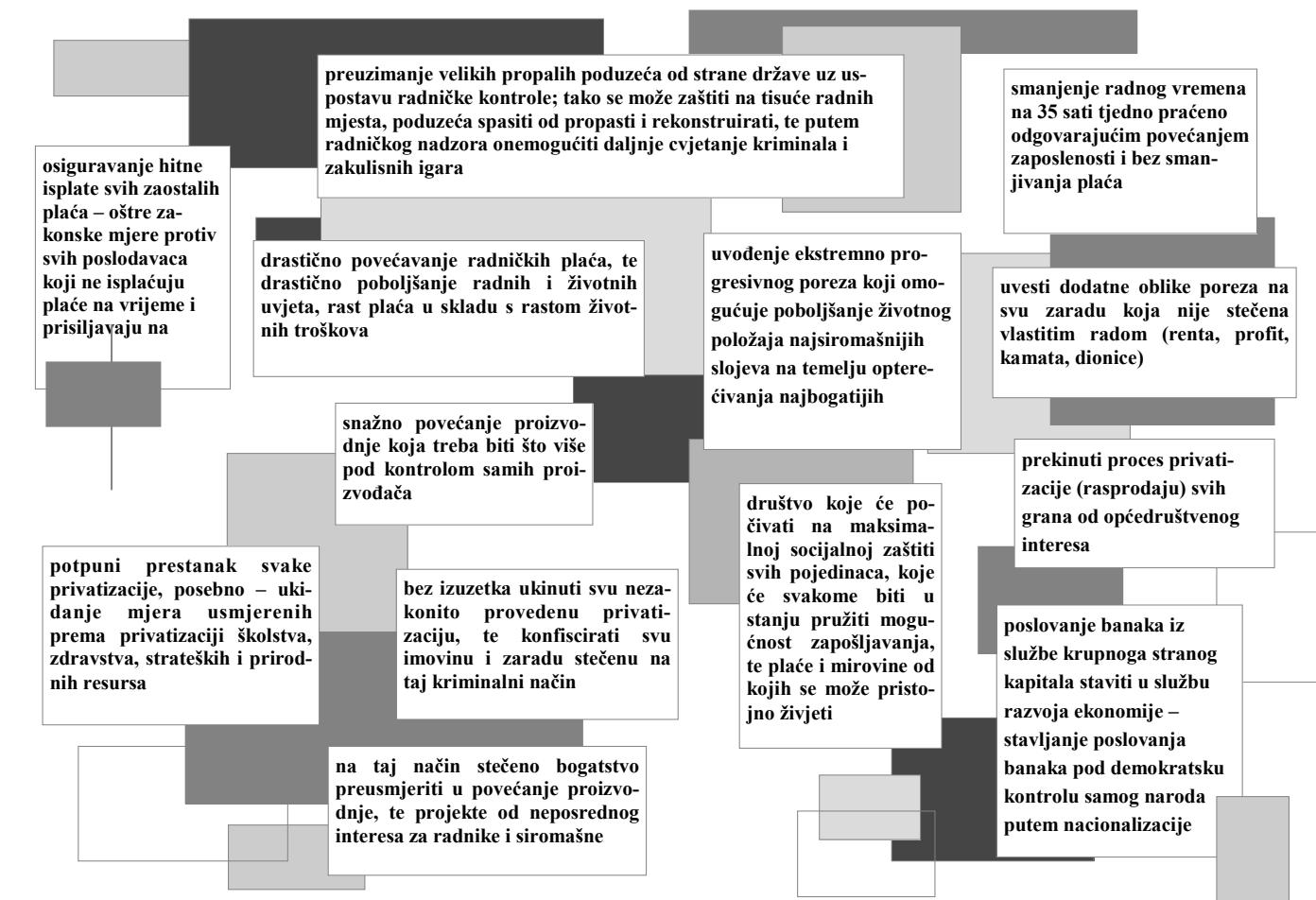
Stalno su govorili – mi ćemo to riješiti, mi ćemo to riješiti... Stigao je deseti mjesec – došlo je rješenje „vi više ne smijete proizvoditi žestoka pića i vino“. A šta ćemo proizvoditi – kvasinu i sokove? Zašto ne proizvodimo? Zato što država uskladjuje poglavlja s EU, pa u poglavljiju 8 o tržišnom natjecanju piše da one firme koje su dužne državi i koje ne mogu dobiti bankovnu garanciju, a plaćaju trošarinu, ne mogu dobiti trošarski broj. Kako je država iz godine u godinu dozvoljavala dug koji je došao do 950 milijuna kuna država nam ne može odobriti poslovanje, budući da u protivnom krše sporazum s EU. To će se riješiti kada nas netko kupi, jer će se tada poništiti dug. To je jedina šansa da proizvodimo. U ovih sedam mjeseci smo izgubili kompletno tržište što se tiče žestokih pića, a da ne kažem da smo prije nove godine imali prilike izvesti naše robe u vrijednosti od osam milijuna kuna, a nismo mogli. Vlasnik onemogućava poslovanje vlastite firme.

Radnička borba: No problem nije samo u Dalmacijavini, Dalmacijavino je samo jedan primjer, tu se radi o stotinama firmi po cijeloj Hrvatskoj, o cijelim industrijskim granama, pa ako želimo, i o obrazovanju i znanosti...

Lukica Bucat : Tako je, da. Jučer smo bili s ovim našima iz brodogradilišta. Oni imaju malo drugačiji problem. Svako poduzeće ima neki svoj problem i tu dolazi do nezajedništva. Tu postoji i zajednički okvir, ali... Kada sam zadnji put pozvao škverane da dodu pružiti podršku u prosjedu oni su mi poslali telegram potpore. Zašto? Zato što to država tako mudro isplanira – neću reći da je namjerno, ali ispada tako – točno u tom trenutku oni potpisuju ugovor za izgradnju dva nova broda. I jasno, što je sada ljudima važnije? Zar će izazvati sebi problem, pa da im kažu „nećemo vam to potpisati zato što ste napravili nered“? S druge strane, da sada škver sutra organizira prosvjed mi smo u Dalmacijavini vezani sa jednom i pol plaćom koja nam je obećana i koju ne možemo ugroziti...



Neposredni zahtjevi Radničke borbe



Ako ste nezadovoljni stanjem u društvu, stalnim gaženjem radničkih prava, političkom scenom obilježenom vladavinom gotovo identičnih HDZ-a i SDP-a, kao i ostalih parlamentarnih stranaka, potčinjavanjem cjelokupnog života interesima kapitala i privatnih profiti, te se želite boriti za društvenu promjenu javite nam se. Odgovornost za promjenu leži na svakome od nas...

Do promjena može doći samo ako se svi uključimo u borbu za njihovo postizanje i ako se povežemo. Sami ne možemo ostvariti svoje ciljeve, već samo udruženi u organizaciju. Naš je cilj formirati snažnu organizaciju koja će se beskompromisno boriti za zaštitu interesa radnika, studenata, nezaposlenih i umirovljenika i radikalnu promjenu društva u interesu svih potlačenih. U tome nam je vaša pomoć neophodna...

Radnička borba

Web stranica

www.radnickaborba.org

Kontakt:

radnicka_borba@yahoo.com

095/826 6179

Niti HDZ

niti SDP,

već

RADNIČKA

VLAST!